

*До разової спеціалізованої вченої ради
Одеського державного університету внутрішніх справ
щодо захисту дисертації Гончарука О.М.
(65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1)*

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, доцента

КОВАЛЬОВОЇ Ольги Вікторівни на дисертацію

**Гончарука Олексія Миколайовича на тему «Адміністративно-правове
забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної
поліції України», подану до захисту до спеціалізованої вченої ради ДФ
41.884.055 в Одеському державному університеті внутрішніх справ на
здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертації. Відповідно до Конституції України, яка закріплює незворотність європейського та євроатлантичного курсу держави, інтеграція інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції постає як стратегічний пріоритет і складова реалізації завдань МВС. Сучасна ефективність досудового розслідування та превенції безпосередньо корелює з якістю рішень, прийнятих на основі оброблення великих масивів даних, що потребує зрілої аналітичної спроможності та уніфікованої методології. Це особливо значуще в умовах дії правового режиму воєнного стану, гібридної агресії проти України та суттєвого ускладнення структури злочинності, включно з кіберзлочинністю, транснаціональними організованими групами, воєнно-обумовленою економічною злочинністю та злочинами проти національної безпеки.

Разом із досягнутими кроками гармонізації, функціонування підрозділів кримінального аналізу НПУ залишається обмеженим низкою системних бар'єрів: фрагментарністю нормативно-правового регулювання та відсутністю єдиного

таксономічного апарату ІАД; роз'єднаністю інформаційних систем і нестачею міжвідомчої інтеперабельності (data sharing, спільні формати/протоколи); дефіцитом підготовлених кадрів і нерівномірністю стандартизованих навчальних програм; неоднаковим технічним оснащенням і відсутністю узгоджених КРІ якості аналітики; ризиками для режимів захисту даних і ланцюга збереження доказової інформації (chain of custody). Окремо слід вказати на проблему розмежування адміністративно-правових і кримінально-процесуальних режимів поводження з інформацією, що ускладнює подальшу допустимість отриманих від аналітичних підрозділів даних як доказів у кримінальному провадженні. За цих умов об'єктивно назріває потреба у комплексному дослідженні нормативної бази, уніфікації процедур збору/обробки даних, розвитку ІІР-підходу, створенні єдиної аналітичної екосистеми та впровадженні сумісних стандартів управління інформаційною безпекою й доказовою аналітикою.

Очевидно, що дисертаційне дослідження адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ є своєчасним і практично значущим: воно задає методологічні орієнтири для усунення вказаних розривів, забезпечує узгодження з європейськими практиками та формує дорожню карту підвищення аналітичної спроможності поліції в умовах нової безпекової реальності. Фактично йдеться про формування елементів моделі правоохоронної діяльності, керованої аналітикою, сумісної з практикою держав – членів ЄС та стандартами взаємодії правоохоронних органів у межах спільних безпекових політик.

Наукова робота проводилась згідно наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ за період 2023-2028 р.р. при виконанні теми «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0123U103538).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі ґрунтовного аналізу наукової літератури, норм національного й міжнародного законодавства та практики їх реалізації здійснити теоретико-методологічне обґрунтування розвитку адміністративно-правової та інформаційно-аналітичної складових у системі протидії злочинності, а також визначити організаційно-правові засади імплементації європейського досвіду й удосконалення правового регулювання з метою досягнення належного рівня нормативно-правового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України. Для реалізації поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань: - обґрунтувати значущість інформаційно-аналітичної діяльності в умовах сучасного суспільного розвитку та розкрити дуалістичний характер її сутності на підставі теоретичного аналізу феноменів «аналітика» та «кримінальна аналітика»; - здійснити ретроспективний огляд становлення інформаційно-аналітичної діяльності НПУ у контексті еволюційного розвитку підрозділів кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності на теренах сучасної України; - проаналізувати трансформацію вітчизняної правової системи з огляду на процес адаптації та впровадження європейських стандартів аналітичних моделей в діяльність НПУ; - розкрити методологічні засади інформаційно-аналітичної діяльності НПУ на основі аналізу ключових понять кримінального аналізу; - на підставі аналізу європейського досвіду та змісту фундаментальних прав людини дослідити принципи функціонування підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України та обґрунтувати особливості їх правового забезпечення; - охарактеризувати стан євроінтеграційних процесів у сфері правового регулювання діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України та здійснити систематизацію відповідного масиву нормативно-правових актів; - розкрити сутність та обґрунтувати зміст аналітико-розвідувальної

складової у діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ, визначивши її значення в забезпеченні ефективності правоохоронної діяльності; - охарактеризувати євроінтеграційний розвиток підходу ІЛР у діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ; - сформулювати й науково обґрунтувати зміни та доповнення до чинного законодавства, спрямовані на його подальше вдосконалення діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ.

Аналіз тексту дисертації та висновків до роботи дає підстави стверджувати, що автором вирішено вище процитовані завдання та досягнута мета дослідження, а саме проведено комплексний науковий аналіз проблем, пов'язаних впровадженням кримінального аналізу в правоохоронну діяльність.

Наведені у дисертації наукові положення, сформульовані висновки є у цілому переконливими та обґрунтованими використано 224 джерел, серед яких є міжнародно-правові акти й документи рекомендаційного характеру, закони та підзаконні нормативно-правові акти України, законодавство зарубіжних держав та інші законодавчі акти. Дисертаційне дослідження ґрунтується на солідній теоретичній базі, яка складається з робіт вітчизняних і зарубіжних науковців у теорії права, інформаційного та адміністративного права. Поряд з цим дисертант використовував особистий досвід роботи у юриспруденції.

Отримання нових наукових результатів не було б можливим, якщо б автор не використав належні методологічні інструментарії, серед яких є діалектико-матеріалістичний метод, формально-логічний, історико-правовий, юридичного аналізу, порівняльно-правовий, соціологічний, статистичний, прогнозування.

Наукова новизна одержаних результатів в цілому дисертація присвячена комплексному та системному дослідженню кримінального аналізу в правоохоронній діяльності, зокрема в контексті адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. Конкретний внесок дисертанта полягає в обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій, що містять елементи наукової новизни й мають теоретичне та

практичне застосування. Новизна роботи має як концептуальний, так і нормативно-прикладний вимір, що важливо для дисертації саме за спеціальністю 081 «Право», де очікується не лише теоретичне моделювання, а й конкретні пропозиції до законодавства та підзаконного регулювання.

Крім тих положень, які характеризуються науковою новизною на рівні «уперше»:

- спираючись на концептуальне осмислення сутнісних ознак феномену «інформаційно-аналітична діяльність» виділено змістовну відмінність між інформаційно-аналітичною і кримінально-аналітичною діяльністю;

- обґрунтовується зміст інформаційно-пошукової, розвідувально-аналітичної складових та ризик-орієнтованого підходу в системі інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ;

- на підставі аналізу європейського досвіду та концептуального змісту фундаментальних прав людини визначено та розкрито принципи інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України з виокремленням ключових засад аналітичної діяльності;

- пропонується запровадити підготовку офіцерського складу з питань геоінформаційних, OSINT та технологій 3D моделювання усіх військових формувань і правоохоронних органів на базі Одеського державного університету внутрішніх справ у співпраці з European Union Advisory Mission (EUAM) Ukraine;

- доводиться твердження, щодо створення інституційного утворення (приклад США - Real-Time Crime Center (RTCC)), що представлятиме інститут кримінального аналізу в Україні як централізовану єдність різнорідних суб'єктів, що виконують правоохоронні функції у закріпленій за ними сфері відповідальності;

- запропоновано для збереження та підвищення рівня соціального захисту працівників правоохоронних органів прийняття Закону України «Про підвищення престижності праці працівників правоохоронних органів». Зазначена ініціатива

розглядається автором не як соціальна гарантія сама по собі, а як умова утримання й мотивації висококваліфікованих аналітиків, без яких запровадження ІЛР-парадигми є фактично неможливим.

Також у дисертації дістало подальшого розвитку: розширено та поглиблено обґрунтування змісту європейських стандартів та визначення основних напрямів розвитку нормативно-правового регулювання інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України; обґрунтована сутність внутрішніх структурних елементів інформаційно-аналітичної діяльності, зокрема її змісту, принципів, функцій, завдань, суб'єктного складу та рівнів, а також базових суміжних категорій, таких як інформаційна безпека, запобігання злочинності, кримінальна інформація тощо; виокремлення ґносеологічного становлення інституту інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ в Україні; обґрунтовано систематизація нормативно-правових актів у системі правового регулювання діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ; надані пропозиції щодо внесення змін та доповнень до чинного законодавства щодо напрямів вдосконалення діяльності підрозділів кримінального аналізу НПУ.

Дисертаційне дослідження містить і інші положення та висновки, які є внеском у сферу впровадження кримінального аналізу в діяльність Національної поліції України та мають значення велике значення для розвитку сучасної України.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертаційне дослідження характеризується продуманим планом за змістом, науково коректними та вичерпними висновками. Основні положення та висновки дисертації повною мірою відображені у публікаціях автора. За темою дослідження опубліковано 9 наукових праць, зокрема 4 статті у наукових фахових виданнях України; 1 міжнародна стаття та 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Автором з'ясовано, що підрозділи кримінального аналізу Національної поліції функціонують на засадах поліканального (мультиджерельного) отримання даних і застосовують комплекс полівекторних превентивних підходів.

Номенклатура залучених відомостей змінюється залежно від аналітичного завдання та охоплює, зокрема, матеріали затримань, дані про телекомунікаційні з'єднання, повідомлення конфідентів, кримінальну звітність і реєстрові записи. Перетворення цієї гетерогенної інформації на прикладне знання – шляхом інтеграції, нормалізації, інтерпретації та семантичного збагачення – становить предмет професійної діяльності аналітиків. Їхня робота спрямована на виявлення стійких кримінальних патернів і тенденцій, а також на ідентифікацію мережових зв'язків між окремими правопорушниками та організованими угрупованнями.

Також, визначено, що правоохоронна діяльність, керована розвідувальною аналітикою (ILP) є сучасною парадигмою, у межах якої аналітична розвідувальна функція інтегрується в загальну місію та операційний контур правоохоронної системи. Комплексна мета – прогнозування ризиків і проактивний вплив на поведінку правопорушників – вимагає нерозривного поєднання аналітичних процедур із процесами ухвалення рішень, що породжує додаткові організаційні та методологічні виклики для підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України. За таких умов роль аналітиків суттєво зростає: з допоміжного сервісу вони трансформуються в ключовий елемент стратегічного планування й підтримки управлінських рішень, безпосередньо впливаючи на рівень суспільної безпеки.

Доведено, що парадигма ILP спирається на інституційно оформлену управлінську архітектуру: чітко визначені контури прийняття рішень і постановки завдань на локальному, регіональному та загальнодержавному рівнях, а також регламентовані процедури співпраці й комунікації між підрозділами кримінального аналізу Національної поліції України – як у межах територіальної вертикалі, так і в рамках міжнародної кооперації.

У роботі містяться інші положення, які заслуговують на увагу, але навести їх у відгуку на дисертацію не є можливим у зв'язку з його традиційно обмеженим змістом.

Текст дисертації О.М. Гончарука написаний науковою мовою. Дисертант показав свої здібності до наукового пошуку, вміння коректно вести дискусію та аргументувати свою власну точку зору.

Дисертація оформлена відповідно до встановлених вимог, основні її положення достатньо повно відображені в наукових публікаціях.

Усі завдання, які ставив перед собою дисертант для досягнення мети, є вирішеними.

Загалом, позитивно оцінюючи представлену для захисту роботу, підходить та висновки, які зроблені автором за результатами дисертаційного дослідження, треба зазначити, що як і кожна робота такого масштабу, вона охоплює коло дискусійних питань, які не можуть залишатися поза їх критичним аналізом.

Окремі пропозиції мають дискусійний характер.

Так, автор висловлює ідею єдиних інформаційних платформ, що може створювати надмірну концентрацію ризиків (єдина точка відмови, уразливість до кібератак) особливо це актуально сьогодні, коли Україна майже кожного дня під обстрілами. Тут же в єдиних системах підвищується ризики порушення приватності, «функціонального розповзання» цілей обробки, а також алгоритмічної упередженості.

Також констатація автором дефіциту кадрів потребує операціоналізації: як забезпечити системність підготовки, коли університетська пропозиція обмежена?

Прохання аргументувати пропозиції.

Проте слід зазначити, що встановлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, не знижують її високого рівня, подекуди носять дискусійний характер, породжені відсутністю глибоких теоретичних напрацювань із розглядуваних автором питань, новелізацією інформаційного суспільства, відсутністю сталих підходів до проблеми, що були предметом дисертаційного дослідження.

Дисертація Гончарука Олексія Миколайовича «Адміністративно-правове забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу Національної поліції України» є самостійною, комплексною, завершеною працею, яка містить науково обґрунтовані результати проведення досліджень, які розв’язують конкретне наукове завдання щодо надання науково обґрунтованих практичних і методичних рекомендацій. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року), вимогам до оформлення дисертації, затвердженої наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор Гончарук Олексій Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**заступник директора інституту
з освітньої та науково-дослідної діяльності
навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент**

Ольга КОВАЛЬОВА